

Ταξίδι στη χώρα με τους χίλιους λόφους

Ημερολόγιο

Για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου συνεργάστηκαν οι:

Κατερίνα Βίγκου • Δασκάλα

Θεόδωρος Γούτας • Καθηγητής Πληροφορικής

Έλενα Καραγιάννη • Εικαστικός, Εκπαιδευτικός Εικαστικής Αγωγής

Θεοφάνης Κατσάνος • Καθηγητής Αγγλικής Γλώσσας

Αθανασία Χολέβα • Θεατρολόγος, Εκπαιδευτικός Θεατρικής Αγωγής

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος Send my Friend to School, που για την Ελλάδα συντονίζει η ActionAid.

Εικονογράφηση:

Έλενα Καραγιάννη

Τα πρόσωπα που απεικονίζονται στο βιβλίο είναι πραγματικοί κάτοικοι της περιοχής, που μας φιλοξένησαν, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού μας τον Ιούλιο 2014.

Γραφιστικός σχεδιασμός:

Παυλίνα Αλεξανδροπούλου

ISBN: 978-960-98173-3-2

© ActionAid Ελλάς

2014

Η ActionAid Ελλάς άρχισε να στηρίζει τις δράσεις της ActionAid Ρουάντα από το 2009 και μέσω του προγράμματος Αναδοχής Παιδιού υποστηρίζοντας περισσότερους από 30.000 ανθρώπους στις κοινότητες Γκιτέσι και Μούκο υλοποιώντας αναπτυξιακά προγράμματα.

Μουαραμούτσε

ΡΟΥΑΝΤΑ

Ταξίδι στη χώρα με τους χίλιους λόφους

Φτάνοντας στη Ρουάντα

Το αγροτικό σταμάτησε. Η Κατερίνα, ο Φάνης και η Έλενα πήδηξαν από την καρότσα και ο Θοδωρής τους έδωσε τα σακιδιά τους. Στη συνέχεια, ο Θοδωρής βοήθησε τη Νάσια να κατέβει και με ένα σάλτο πάτησε και ο ίδιος το κόκκινο χώμα του Μούκο.

Μπροστά μας ήταν ένα σπίτι, το σπίτι που θα μέναμε. Παρατηρήσαμε τον τοίχο του. Προχωρήσαμε λίγο και φάνηκε η είσοδος. Δίπλα από την είσοδο υπήρχε ένα σκαμνί. Μπροστά στην είσοδο είχε ένα πατάκι. Πάνω ήταν η στέγη του σπιτιού. Σκουπίσαμε τα πόδια μας και μπήκαμε στο καθιστικό. Το καθιστικό είχε καρέκλες, τραπέζι κι ένα παγκάκι. Εμφανίστηκε ο Evariste και μας γέλασε. Τότε η πόρτα άνοιξε και βγήκε η γυναίκα του, η Agatha. Δώσαμε τα χέρια μας. Μας έδειξαν το δωμάτιό μας και έφεραν από ένα διπλανό σπίτι ένα τραπέζι για να ακουμπήσουμε τις βαλίτσες μας. Αφού αφήσαμε τα πράγματά μας, ρωτήσαμε πού είναι τα παιδιά. “Η Honorine και η Arianze είναι στο σχολείο, μας είπαν”.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή...

Μια φορά κι έναν καιρό, 5 εκπαιδευτικοί, από διάφορες γωνιές της Ελλάδας, βρέθηκαν σε μια μικρή χώρα, στην καρδιά της Αφρικής. Τη χώρα με τους χίλιους λόφους, τα αστείρευτα χαμόγελα και τα γοριλάκια με την ασημένια ράχη. Με μία λέξη στη Ρουάντα. Για μερικές ημέρες φιλοξενήθηκαν από την οικογένεια της Agatha και του Evariste, στο Μούκο, ένα όμορφο χωριό, που ήταν χτισμένο ανάμεσα σε καταπράσινα βουνά και κοιμισμένα ηφαίστεια!

Τι δουλειά είχαν εκεί όμως;

Η αρχή για όλους ήταν μία επιστολή, που με κάποιον τρόπο έφτασε στα χέρια τους. Ήταν ένα κάλεσμα από την ActionAid της Ελλάδας, που προσκαλούσε όλους τους εκπαιδευτικούς της χώρας να δηλώσουν συμμετοχή σε ένα ταξίδι για το Δικαίωμα των παιδιών στην Εκπαίδευση. Για μια εβδομάδα θα ζούσαν μαζί με τα παιδιά του Μούκο και τις οικογένειές τους. Θα πήγαιναν στο σχολείο μαζί τους, θα γνώριζαν τους δασκάλους και τους συμμαθητές τους, θα βοηθούσαν τους γονείς τους στις δουλειές του σπιτιού, στο μαγείρεμα, στα ζώα και στον αγρό. Για μια εβδομάδα θα έμπαιναν στη θέση τους. Θα ζούσαν όπως ακριβώς ζουν κι εκείνοι.

Διαβάζοντας την επιστολή, ένιωσαν περίεργα. "Πρέπει να κάνω αίτηση! Πρέπει να πάω στη Ρουάντα!" Κανείς τους δεν μπορούσε να ψυχάσει. Μίλαγαν συνέχεια γι αυτό το ταξίδι σε φίλους και γνωστούς. Ώσπου εκείνο το ανοιξιάτικο πρωινό, δέχτηκαν το ίδιο τηλεφώνημα:

"Συγχαρητήρια!

Θα είσαι μαζί μας στην Αποστολή **ΡΟΥΑΝΤΑ** "

Η Έλενα φώναζε από τη χαρά της, ο Θοδωρής δάκρυσε, η Κατερίνα χόρευε, η Νάσια τραγούδαγε και ο Φάνης δεν μπορούσε να σταματήσει να χαμογελάει!

Κάπως έτσι ξεκίνησαν όλα!

Για 3 μήνες προετοιμάστηκαν με στρατιωτική πειθαρχία: διάβασαν πολύ, μελέτησαν τη χώρα, τους χάρτες της, την ιστορία της, τα έθιμά της, τους ανθρώπους της. Ήθελαν να είναι άψογα προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν μια άλλη πραγματικότητα, τελείως διαφορετική από τη δική τους.

Μας δίνεται η ευκαιρία να ταξιδέψουμε και εμείς μαζί τους μέσα από μερικές σελίδες των ημερολογίων τους, που έγραφαν όσο ήταν ακόμα εκεί. Για να μπορέσει όμως κάποιος να καταλάβει το ταξίδι αυτό, πρέπει να είναι ανοιχτός, να έχει ενσυναίσθηση, να μπορεί να ακούει, να νιώθει, να καταλαβαίνει...

Αυτά δεν χρειάζεται και το ταξίδι της ζωής μας άλλωστε;
Έτοιμοι;

Θοδωρής

Η ώρα είναι 6.00 το πρωί κι ο ήλιος στη χώρα των κίλων λούφων έχει μόλις ανατείλει. Βρισκόμαστε στη Ρουάντα, μια μικρή υπο-Σαχάρια χώρα στην ανατολικοκεντρική Αφρική, με τροπικό κλίμα, πορλά βουνά στα δυτικά της και τη Σαβάννα στ' ανατολικά.

Στην περιοχή βρίσκονται οι μεγάλες αφρικανικές λίμνες. Το Μούκο είναι μια αγροτική περιοχή βορειοδυτικά της χώρας. Εκεί βρίσκομαι μαζί με άλλους τέσσερις εκπαιδευτικούς σε μια αποστολή της ActionAid Ελλάς.

Στο σπίτι του Evariste και της Agatha, όπου φιλοξενούμαστε, οι πρώτες ακτίδες φωτός μπαίνουν από τις χαραμάδες της τσίγκινης στέγης. Ακούγονται τα πρώτα χασμουρητά, τα πρώτα νυσταγμένα λόγια από τους γονείς και τα παιδιά της οικογένειας. Στην αυλή τα οικόσιτα ζώα, τρία μεγάλα και έξι μικρά γουρουνάκια, κότες και κόκορας ξεκινούν επίσης τη μέρα τους ψάχνοντας φαγητό. Η πάχνη καλύπτει τον ουρανό σαν σεντόνι πάνω από τα πλίνθινα σπίτια του χωριού. Η μικρή Honorine πλένει το πρόσωπό της με νερό που έφερε η μητέρα της, με τα πόδια, από το ποτάμι, 20 λεπτά μακριά από το σπίτι της. Η μεγαλύτερη αδερφή της έχει ανάψει φωτιά από καλάμια και ψήνει αραποσίτια για πρωινό, ενώ δυο μικρότερα παιδιά ταΐζουν και ποτίζουν τα ζώα. Ο πατέρας αναχωρεί προς το κεφαλοχώρι για να πουλήσει μπύρα από σόργο, ενώ η μητέρα σκουπίζει το χωμάτινο δρόμο έξω απ' το σπίτι της, με σκούπα από κλαδιά δέντρων. Η μικρή Honorine ξεφυλλίζει το σχολικό της βιβλίο και λύνει κάποιες αριθμητικές ασκήσεις. Είναι η ώρα της μελέτης, τώρα που υπάρχει φως.

Συμφωνούμε με το Φάνη να συνοδεύσουμε τα μικρά παιδιά της οικογένειας στο σχολείο τους. Οι δρόμοι του χωριού είναι σκονισμένοι από το καφετί πηχτό χώμα. Όσο ο ήλιος σηκώνεται ψηλότερα τόσο περισσότερα κεφάλια ανθρώπων ξεπροβάλλουν από πόρτες που τρίζουν και ξεκύνονται στους δρόμους. Νωχελικά στην αρχή, ξεκινώντας τη μέρα από τη δουλειά που άφησαν το προηγούμενο βράδυ. Παιδιά ρουφάνε τις μύξες τους, τις σκουπίζουν με την αναστροφή του χεριού τους. Τα μάτια είναι τσιμπλιασμένα από τον ύπνο κι ίσως παραμείνουν έτσι για την υπόλοιπη μέρα. Μήτε παρακάλια από γονείς για πρωινό φαγητό ακούμε, μήτε διαμαρτυρίες από παιδιά για το πρωινό ξύπνημα. Ο καθένας εδώ ξέρει τη δουλειά του και δεν χρειάζονται, καθώς φαίνεται, πολλά - πολλά λόγια...

Πάνινες, πολύχρωμες, αυτοσχέδιες τσάντες κρεμιούνται στους παιδικούς ώμους με λίγα ξεπουπουλιασμένα φύλλα από ταλαιπωρημένα τετράδια φορτωμένα με κολλυβογράμματα. Από τις ποδιές που φοράνε τα παιδιά, καταλαβαίνεις ποια θα πάνε σχολείο: μουσταρδί τ' αγόρια, σκούρες μπλε τα κορίτσια. Όσα δε φοράνε ποδιά μάλλον πηγαίνουν σχολείο κατά την απογευματινή βάρδια. Ως τότε θα παίξουν και θα βοηθήσουν στις αγροτικές εργασίες: θα μαζέψουν φασόλια, θα ξεχορταριάσουν, θα τσαπίσουν και θα ποτίσουν, θα σκάψουν και θα φυτέψουν, θα μεταφέρουν στο σπίτι νερό.

Η ώρα είναι σχεδόν 7.00 το πρωί. Τρώμε στα πεταχτά κι όρθιοι από ένα ψητό αραποσίτι. Άραγε τα παιδιά έφαγαν κάτι για πρωινό; Η Honogrine φοράει ήδη τη σχολική της ποδιά, την ίδια που φορούσε όλες τις προηγούμενες μέρες στο σχολείο, στο παιχνίδι, στον ύπνο και στο χωράφι. Τα πόδια της ντύνουν οι πράσινες ταλαιπωρημένες πλαστικές σαγιονάρες που πουλάνε στην αγορά, στο κεφαλοχώρι. Έξω από τα σπίτια οι γυναίκες έχουν πάρει τις ξύλινες σκούπες και σκουπίζουν τους δρόμους μπροστά απ' τις αυλές τους. Σύννεφο η σκόνη, που ενοχλεί μόνο εμάς, τους λευκούς. Πριν ξεκινήσουμε η Agatha κι η Honogrine μας ζητάνε να φορέσουν τα γυαλιά ηλίου που έχουμε στα μάτια. Θέλουν να δοκιμάσουν πώς είναι να βλέπεις φορώντας τα.

Η ώρα περνά! Στις 7:30 το πρωί χτυπά το σχολικό κουδούνι. Μόνο εμάς όμως ενδιαφέρει η ώρα. Αχ! Αυτό το άγχος των δυτικών! Πιάνω το χέρι της Honogrine για να περπατήσουμε περίπου 20 λεπτά ένα χωμάτινο δρόμο σπαρμένο με πέτρες και θεόρατες скаμμένες τρύπες. Απ' το χώμα τους οι άνθρωποι φτιάχνουν πλίνθινα τούβλα, τ' αφήνουν στην άκρη να τα ξεράνει ο αφρικάνικος ήλιος και μετά χτίζουν μ' αυτά τα σπίτια τους.

Καταλαβαίνω ότι η Honogrine είναι χαρούμενη και περήφανη. Ανταλλάσσουμε ματιές και χαμόγελα, λάμπουμε από τη χαρά μας! Καθώς περπατάμε το άλλο μου χέρι αρπάζει η μικρότερη αδερφή της Honogrine, η Arianze. Πόση ανάγκη από στοργή έχουν τα παιδιά; Πόση γλύκα διαπερνά την ψυχή μου; Βήμα - βήμα η παρέα μας μεγαλώνει από παιδιά της κάθε γειτονιάς που προσπερνάμε. Φωνάζουν "μζυηγυ", λευκός δηλαδή, και γελάνε χαρούμενα!

Στο δρόμο τα παιδιά περπατάνε και τραγουδάνε ως ανταπόκριση στα χαμόγελά μας. Αρχίζουμε τ' αστεία, καλημερίζουμε τους ενήλικες, "mwaramutse"! Σαν εργατικά μυρμήγκια στοιβάζουν τηνπραμάτεια τους στο κεφάλι ή στο ποδήλατο και ξεκινάνε για την αγορά της πόλης. Άλλοι κατευθύνονται στο χωράφι για δουλειά, φορτωμένοι με τις τσάπες και τις ματσέτες, φορώντας οι πιο τυχεροί ξεχαρβαλωμένες μπότες, οι υπόλοιποι με γυμνά πόδια. Ούτε αυτοκίνητα, ούτε λεωφορεία. Ούτε φανάρια κι εκνευρισμός, ούτε άγχος για το αν θα προφτάσεις στη δουλειά και νεύρα γιατί δε βρήκες να παρκάρεις. Μόνο ένα ήρεμο ξεκίνημα σφικτά κι αρμονικά δεμένο με το ξύπνημα της φύσης, την πορεία του ήλιου πάνω απ' τον αφρικάνικο ουρανό.

Στις 7.30 στο προαύλιο του δημοτικού σχολείου είναι συγκεντρωμένα περί τα 800 παιδιά. Μόλις μας αντιλαμβάνονται ακούμε τις χαρούμενες φωνές τους: "μζυηγυ, μζυηγυ!" ενώ ταυτόχρονα οι δάσκαλοι κι οι δασκάλες τους προσπαθούν να τα κρατήσουν στις γραμμές τους. Σε λίγο θα μπούμε στην τάξη της μικρής μας φίλης, θ' ακούσουμε τη δασκάλα της και τις φωνές των 40 περίπου μαθητών της τετάρτης δημοτικού...

Φάνης

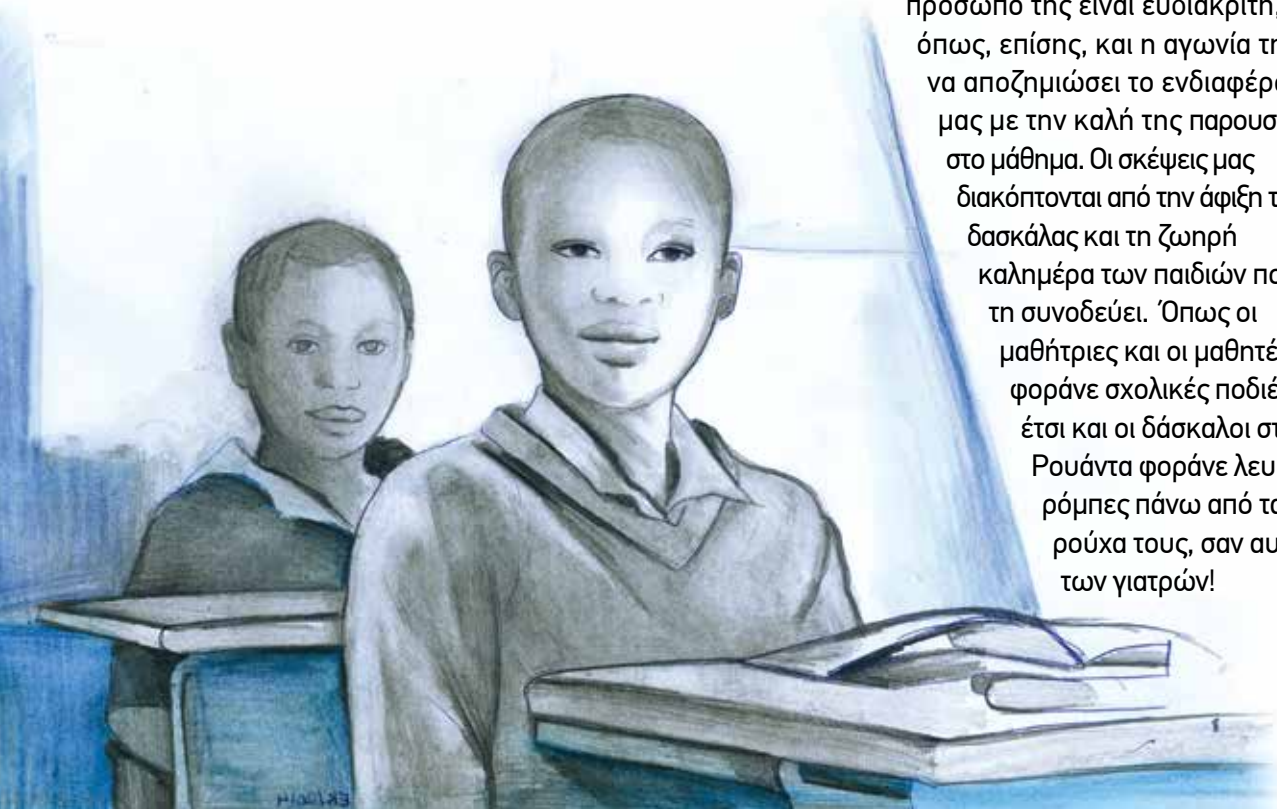
Πρώτος μας καλωσορίζει ο διευθυντής του δημοτικού σχολείου και μετά τη σύντομη γνωριμία μας οδηγεί στη σχολική αίθουσα της Honorigine. Οι περίπου 40 συμμαθήτριες και οι συμμαθητές της μας υποδέχονται με πλατιά χαμόγελα και μας απευθύνουν μία φιλόξενη καλημέρα στα Αγγλικά!

Βλέπετε η γλώσσα στην οποία διδάσκονται τα παιδιά τα οποία φοιτούν στην τετάρτη τάξη του δημοτικού, όπως η Honorigine, αλλά και στις μεγαλύτερες τάξεις, είναι η Αγγλική! Στη μητρική τους γλώσσα, τα Κινιαρουάντα, διδάσκονται μόνο στις τρεις πρώτες τάξεις του δημοτικού.

Βρίσκουμε βιαστικά τις θέσεις μας σε ένα άδειο θρανίο στο πίσω μέρος της τάξης. Περιμένουμε υπομονετικά μαζί με την υπόλοιπη τάξη τη δασκάλα τους, η οποία θα φτάσει σε λίγα λεπτά. Όση ώρα περιμένουμε, κοιτάζουμε διερευνητικά το χώρο γύρω μας: τα θρανία, το μαυροπίνακα, την έδρα της δασκάλας, τις αυτοσχέδιες αφίσες από λινάτσα που είναι κρεμασμένες στους τοίχους, για να υπενθυμίζουν τα σημαντικότερα όσα έχουν διδαχθεί, τους μικρούς μαθητές και μαθήτριες. Τα πράγματα που έχουν μαζί τους είναι λιγοστά: συνήθως, ένα τετράδιο και δύο στυλό, ένα κόκκινο, για να σχεδιάζουν, και ένα μπλε, για να γράφουν. Ωστόσο, μπορείς εύκολα να καταλάβεις πόσο πολύτιμα τους είναι αυτά τα λίγα πράγματα, από την ευλαβική φροντίδα με την οποία τα μεταχειρίζονται.

Την ίδια ώρα, τα γεμάτα καλοπροαίρετη περιέργεια μάτια των μικρών μαθητριών και μαθητών περιεργάζονται τους δύο "mzungu", δηλαδή, τους λευκούς οι οποίοι επισκέπτονται σήμερα την τάξη τους. Το βλέμμα μας συναντά συχνά το διακριτικό βλέμμα της Honorigine, η χαρά στο

πρόσωπό της είναι ευδιάκριτη, όπως, επίσης, και η αγωνία της να αποζημιώσει το ενδιαφέρον μας με την καλή της παρουσία στο μάθημα. Οι σκέψεις μας διακόπτονται από την άφιξη της δασκάλας και τη ζωηρή καλημέρα των παιδιών που τη συνοδεύει. Όπως οι μαθήτριες και οι μαθητές φοράνε σχολικές ποδιές, έτσι και οι δάσκαλοι στη Ρουάντα φοράνε λευκές ρόμπες πάνω από τα ρούχα τους, σαν αυτές των γιατρών!

Δίχως να χάσει πολύ χρόνο η κυρία Jeanne D'Arc, η δασκάλα τους, ξεκινά το μάθημα. Δε δείχνει καθόλου κουρασμένη, μολονότι είναι αναγκασμένη να περπατά καθημερινά δύο ώρες το πρωί, για να φτάσει από το σπίτι της στο σχολείο και άλλες τόσες, για να επιστρέψει μετά το σχόλασμα. Πολύ συχνά, ιδιαιτέρως την περίοδο των βροχών, η μετακίνησή της είναι πολύ δύσκολη, όμως η επιθυμία της να βρίσκεται κοντά στους μαθητές της τη βοηθά να ξεπερνά όλες τις καθημερινές δυσκολίες.

Η διδακτική ώρα είναι αφιερωμένη στην επανάληψη βασικών εννοιών στο μάθημα της Φυσικής, και πιο συγκεκριμένα, στις πηγές που παράγουν φως. Καθώς πλησιάζουν οι τελικές εξετάσεις οι μαθητές πρέπει να είναι όσο το δυνατόν καλύτερα προετοιμασμένοι. Τα μόνα μέσα που έχει στη διάθεσή της είναι ο τεράστιος μαυροπίνακας και μερικές κιμωλίες, ωστόσο, έχει φροντίσει να φέρει μαζί της ένα φακό και μερικές μπαταρίες, προκειμένου να μπορέσει να δώσει στους μαθητές της να καταλάβουν τη διαφορά ανάμεσα στις φυσικές (“αυτές που έχει φτιάξει ο Θεός”) και τις τεχνητές (“αυτές που έχει φτιάξει ο άνθρωπος”) πηγές φωτός, όπως λέει χαρακτηριστικά. *«Δύσκολο να διδάξεις τη λειτουργία μιας ηλεκτρικής λάμπας σε μαθητές στα σπίτια των οποίων δεν υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα...»* συμφωνούμε, σιωπηλά, με το Θοδωρή.

Τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά, σηκώνοντας με έναν ιδιαίτερο τρόπο τα χέρια τους, για να ανέβουν στον πίνακα και να απαντήσουν στην ερώτηση της δασκάλας. Θέλουν να δείξουν τόσο στη δασκάλα τους, όσο και σ' εμάς, τους μακρινούς επισκέπτες, ότι είναι καλοί μαθητές και ότι έχουν αφομοιώσει όλα όσα τους έχει διδάξει. Η επιβράβευση είναι συνεχής και ιδιαίτερη κάθε φορά: κάθε σωστή απάντηση ανταμείβεται με ένα σύνθετο χειροκρότημα ή με μία γρήγορη κίνηση των χεριών των υπόλοιπων μαθητών, την οποία ονομάζουν “flowers” (λουλούδια). Η ικανοποίηση μετά από κάθε προσπάθεια είναι εμφανής στα πρόσωπα των μαθητών, αλλά πολύ πιο εμφανής είναι ο σεβασμός που υπάρχει ανάμεσά τους.

Η Honorine είναι πολύ καλή μαθήτρια, σύμφωνα με τους δασκάλους της. Προσπαθεί να είναι πάντοτε επιμελής. Η ίδια μας λέει πως όνειρό της είναι να γίνει “*amuganga*” που σημαίνει “γιατρός” και όταν ολοκληρώσει τις σπουδές της να επιστρέψει, ώστε να προσφέρει τις υπηρεσίες της προς όφελος των ανθρώπων της κοινότητάς της. Οι δάσκαλοι και η οικογένειά της μοιράζονται τ' όνειρο μαζί της. Εύχονται και ελπίζουν να τα καταφέρει.

Μαζί τους κι εμείς...

Θοδωρής

Στο σχολείο της Hoangine ο 26χρονος Jean διδάσκει Πληροφορική σε μαθητές του δημοτικού και του γυμνασίου. Το σχολείο του δεν διαθέτει εργαστήριο με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης.

Συχνά φέρνει το δικό του υπολογιστή για να διδάξει. Το μάθημα αρέσει στα παιδιά αν και τα ίδια δεν διαθέτουν υπολογιστή στο σπίτι τους.

Ο Jean ξεκινά να διδάσκει στις 8 το πρωί και σχολά στις 5 το απόγευμα. Καθημερινά διδάσκει 8 ώρες στ' Αγγλικά, την επίσημη γλώσσα διδασκαλίας στη Ρουάντα. Θεωρεί ότι αυτό είναι πρόβλημα επειδή οι μαθητές δεν καταλαβαίνουν τα περισσότερα απ' όσα διδάσκει. Υπάρχουν όμως και άλλα προβλήματα που έχει διακρίνει ο Jean και πρέπει να λυθούν άμεσα. Οι ελλείψεις εποπτικού υλικού, βιβλίων και μολυβιών, ο μεγάλος αριθμός μαθητών σε κάθε τάξη καθώς και το γεγονός ότι πολλοί γονείς δεν έχουν ακόμα πειστεί για την αξία της εκπαίδευσης είναι τα πιο βασικά.

Ο Jean θα ήθελε για το σχολείο του ένα εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, ένα γήπεδο μπάσκετ και βόλει καθώς και περισσότερες αίθουσες διδασκαλίας για τους μαθητές. Ζητά απ' την κυβέρνηση της χώρας να βοηθήσει τους γονείς των μαθητών να αντιληφθούν τη σημασία της εκπαίδευσης, να επιμορφώσει τους εκπαιδευτικούς και να βελτιώσει τις αμοιβές τους προς όφελος των μαθητών.

ΕΛΕΝΑ

Στα διαλείμματα τα παιδιά έπαιζαν, όπως όλα τα παιδιά του κόσμου με σαΐτες, πέτρες, αυτοσχέδια πατίνια και μπάλες. Τα παιχνίδια τους με τη μπάλα ήταν τα κλασικά: το ποδόσφαιρο, τα μήλα, το κορόιδο κ.α. Συνειδητοποίησα πως τελικά το παιχνίδι ως μέσο έκφρασης είναι μια διεθνής γλώσσα. Αν είχα κάποιον μαθητή μου από την Ελλάδα εδώ μαζί είμαι σίγουρη πως δεν θα βαριόταν και θα έκανε αμέσως καινούριους φίλους.

Εκείνη την ημέρα, προσπάθησα να εξηγήσω στην Honorine την επιθυμία μου να δω κάποιο παιδί να φτιάχνει μια από αυτές τις μπάλες. Ήθελα να τραβήξω βίντεο για να δείξω την τεχνική στους μαθητές μου πίσω στην Ελλάδα. Αυτές τις μπάλες τις έβλεπες σε κάθε παρέα παιδιών στο Μούκο. Πότε με φύλλα από τις μπανανιές, πότε με παλιά κουρέλια, πότε με νάιλον που έβρισκαν. Τα παιδιά έψαχναν και έβρισκαν τα υλικά, για να φτιάξουν μαζί με σπάγκο το αγαπημένο τους παιχνίδι.

Η Honorine κατάλαβε το αίτημά μου και κάθικε μέσα στις μπανανιές για να φωνάξει κάποιον “ειδικό”. Ξαφνικά μαζεύτηκαν τριγύρω μου αγόρια με φύλλα μπανανιάς και κουρέλια στα χέρια. Ο “ειδικός” ήταν ένα αγόρι κάπου 10 χρονών, ο Ezekiel. Έκατσα μαζί με την παρέα και άρχισε την κατασκευή της μπάλας. Τα χεράκια του με πολλή μαεστρία τύλιγαν τα υλικά, τα στριφογύριζαν, τα δίπλωναν και μετά από λίγα λεπτά μια μπάλα ήταν έτοιμη. Και για να μου αποδείξουν πόσο καλή κατασκευή ήταν, εκεί μπροστά μου, άρχισαν να παίζουν πάσες. Ναι, έπαιζαν με τον ίδιο τρόπο που παίζουν πάσες και τ’ αγόρια πίσω στην Ελλάδα.

Ο Ezekiel μου πρόσφερε τη μπάλα σαν δώρο, αλλά δεν μπορούσα να τη δεχθώ. Είχε δουλέψει για να φτιάξει αυτή την μπάλα και δεν έπρεπε να του τη στερήσω. Εκείνος για να με ευχαριστήσε μου έφτιαξε με μπανανόφυλλα ένα στεφάνι για το κεφάλι, σαν και εκείνα που έβαζαν στα κεφάλια τους οι μεγαλύτεροι για να κουβαλήσουν πράγματα.

“Κοίτα να δεις κάτι πράγματα!” σκέφτηκα. Μπορεί να μην υπάρχει αφθονία παιχνιδιών αλλά τα παιδιά έχουν αναπτύξει τόσο έντονα τη δημιουργικότητά τους που μπορούν να φτιάχνουν μόνα τους τα παιχνίδια που χρειάζονται.

Νάσια

Η ώρα είναι 2.30 το μεσημέρι. Η Honorigine σήμερα δεν επιτρέφει στο σπίτι της μετά το σχολείο. Η μητέρα της, η Agatha, της ζήτησε το πρωί να τη συναντήσει στο συνεταιρισμό γυναικών Hudukirwa. Η Agatha μαζί με άλλες 17 γυναίκες ίδρυσαν αυτό το συνεταιρισμό πριν από 8 χρόνια. Πλέκουν καλάθια με την παραδοσιακή τεχνική, και καλλιεργούν μικρές μπανανιές για να πολλαπλασιάζουν τους σπόρους τους, με μια αρκετά χρονοβόρα και λεπτή διαδικασία.

Οι μέρες είναι γεμάτες αυτό το διάστημα. Οι γυναίκες του συνεταιρισμού πρόκειται να παρουσιάσουν τα προϊόντα τους σε δικό τους περίπτερο στην πρώτη εθνική έκθεση προϊόντων, στο Kigali! Οι ετοιμασίες πολλές και όλα τα χέρια είναι απαραίτητα. Φτάνουμε με την Honorigine στο συνεταιρισμό. Τη βλέπω να αφήνει την τσάντα της σε μια άκρη και να μου γνέφει να κάτσουμε μαζί με τις γυναίκες για να φάμε το μεσημεριανό φαγητό εκεί. Καθόμαστε γύρω από μεγάλες γαβάθες και τρώμε φασόλια, γλυκοπατάτες και μπανάνες που έχουν βραστεί μαζί. Το φαγητό είναι στέρεο και τρώμε με τα χέρια, αφού τα πλύνουμε με σαπούνι όπως συνηθίζεται.

Έπειτα, δουλειά! Σε ομάδες, οι γυναίκες οργανώνουν τα προϊόντα σε τσουβάλια και τα στοιβάζουν σε μια γωνιά του δωματίου. Σε διαφορετικό σημείο τα καλάθια με τα καπάκια, αλλού οι χορταρένιες πιατέλες και τα σουπλά, και παραδίπλα τα τσουβάλια με τους σπόρους μπανάνας – τα τελευταία είναι πολύ βαριά, χρειάζονται 3 άτομα σαν την Honorigine για να τα μεταφέρουν. Μετά από ώρα, την παρατηρώ κουρασμένη να κάθεται στα χόρτα της αυλής, δίπλα στην Agatha και άλλες γυναίκες, που αποτελειώνουν η καθεμία αυτό που φτιάχνει σήμερα: ένα καλάθι, ένα καπάκι, ένα ζευγάρι σκουλαρίκια. Μέχρι να πάρει μια ανάσα κάτω από τον καυτό μεσημεριανό ήλιο του Ισημερινού, η Honorigine ακούει τις συζητήσεις των γυναικών.

Μου εξηγούν πως η Christine, μια γυναίκα που ήρθε στο συνεταιρισμό πριν από ένα χρόνο, περιγράφει στις φίλες της την έντονη διαφωνία που είχε το πρωί με τον άντρα της. Η Christine πούλησε 4 καλάθια τους τελευταίους 2 μήνες και μπόρεσε μόλις να αγοράσει την ποδιά και τα τετράδια που χρειάζεται η κόρη της για να ξαναπάει σχολείο – το έχει σταματήσει εδώ και 3 χρόνια. Ο σύζυγος της Christine διαφώνησε με την απόφασή της, γιατί τα υπόλοιπα παιδιά της οικογένειας έχουν μεγαλώσει και φύγει από το σπίτι και επομένως δεν υπάρχει αρκετή βοήθεια με τις δουλειές στο σπίτι και το χωράφι. «Αγόρασα κατευθείαν την ποδιά και της την έδωσα. Ο σύζυγός μου διαφωνεί αλλά δε μπορεί να κάνει αλλιώς. Η Diana δε θα μείνει στο σπίτι. Θα μάθει χράμματα και όταν μεγαλώσει θα ξέρει να κάνει κι άλλες δουλειές».

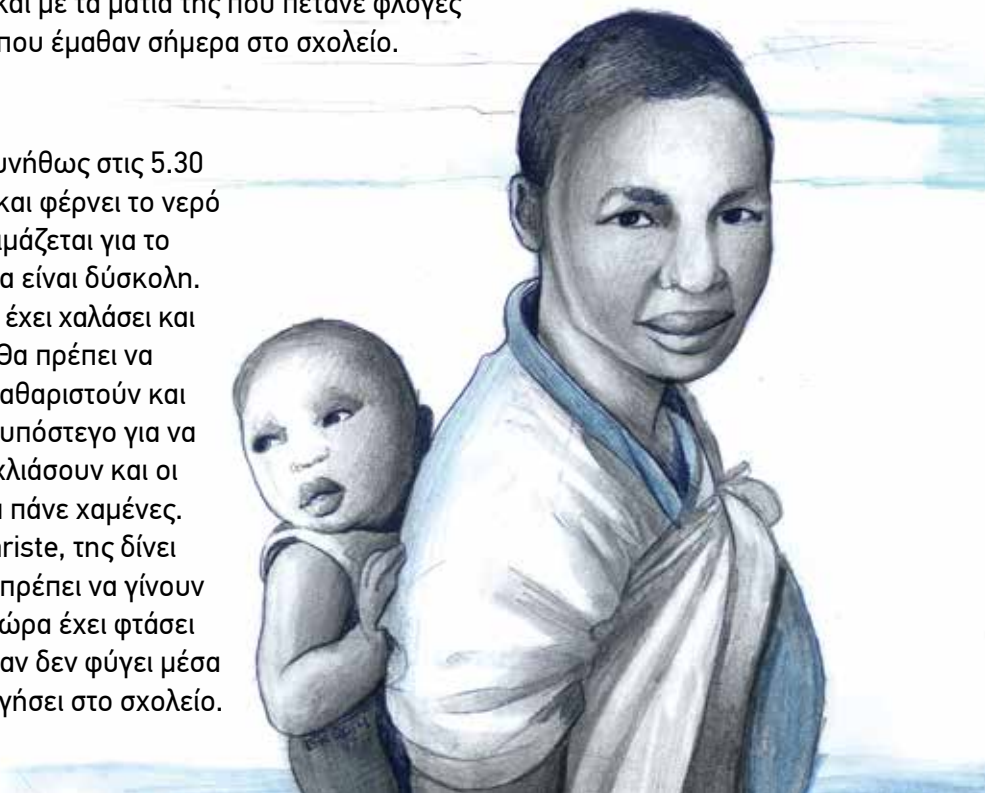

Η Christine έχει αλλάξει πολύ τον τελευταίο χρόνο. Στην αρχή φοβόταν τι θα πει ο άντρας της, η γειτονιά, αν θα τα καταφέρει... Τώρα πια μπορεί και λέει τη γνώμη της στο σπίτι και δε χρειάζεται να ζητάει χρήματα από τον σύζυγό της για το καθετί. Μπορεί και προγραμματίζει η ίδια τα έξοδά της και αν όλα πάνε καλά, σκέφτεται την άνοιξη να πάρει ένα μικρό δάνειο από τη συνεταιριστική τράπεζα για να αγοράσει ένα μικρό χωράφι. Η Agatha κοίταξε την Christine με στωϊκό χαμόγελο. Θυμήθηκε πως πριν από 8 χρόνια βρισκόταν κι εκείνη στην ίδια θέση. Δεν πήγε ποτέ σχολείο και στην αρχή δεν μπορούσε να στείλει ούτε τις κόρες της. Η Honorigine ήταν πολύ μικρή τότε και δεν το θυμάται.

Σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει πολύ. Ο αδερφός της Honorigine, Godfred, μαζεύει χρήματα κάνοντας μικροδουλειές για να πάει στο κολλέγιο ενώ η μεγάλη αδερφή της, που είναι πια παντρεμένη, παρακολουθεί μαθήματα για να τελειώσει το γυμνάσιο. Είναι κι αυτή μέλος σε έναν άλλο συνεταιρισμό, που εκτρέφει ζώα και πουλάει τα προϊόντα που βγάζει. Κάθε τόσο δείχνει στη μητέρα της πώς να διαβάζει και ονειρεύεται να φτάσει ως το λύκειο, αλλά δεν ξέρει αν θα τα καταφέρει, γιατί είναι έγκυος.

Πιάνει το τετράδιό της με τις νέες ασκήσεις των μαθηματικών και διαβάζει μέχρι να τελειώσουν οι γυναίκες τη δουλειά τους. Περπατώντας για το σπίτι, η Agatha χαμογελάει στην Honorigine και της λέει: «άνοιξε το χέρι σου». Η Honorigine το ανοίγει. Η Agatha της αφήνει ένα μπλε στυλό! «Πούλησα ένα καλάθακι χτες» της λέει. Ήξερε πως το στυλό της έχει τελειώσει εδώ και μια εβδομάδα και πως για να γράφει στην τάξη, συνήθως ο δάσκαλος της δάνειζε το δικό του στυλό. Παρατηρώ με πλατύ χαμόγελο την Honorigine να χοροπηδάει από τη χαρά της πάνω στα χώματα σηκώνοντας σκόνη και με τα μάτια της που πετάνε φλόγες να τραγουδάει ένα τραγούδι που έμαθαν σήμερα στο σχολείο.

Η Honorigine σηκώθηκε ως συνήθως στις 5.30 κι αφού πηγαίνει στη βρύση και φέρνει το νερό της ημέρας, πλένεται και ετοιμάζεται για το σχολείο. Σήμερα όμως η μέρα είναι δύσκολη. Ο καιρός τις τελευταίες μέρες έχει χαλάσει και τα καλαμπόκια κινδυνεύουν. Θα πρέπει να μαζευτούν αμέσως όλα, να καθαριστούν και να κρεμαστούν κάτω από το υπόστεγο για να στεγνώσουν, αλλιώς θα μouxλιάσουν και οι προσπάθειες μιας χρονιάς θα πάνε χαμένες. Ο πατέρας της Honorigine, Evariste, της δίνει οδηγίες για τις δουλειές που πρέπει να γίνουν ώστε να μαζευτεί η σοδιά. Η ώρα έχει φτάσει 7:00 το πρωί και η Honorigine αν δεν φύγει μέσα στα επόμενα 10' λεπτά θα αργήσει στο σχολείο.

ΕΛΕΝΑ

Ακολουθήσαμε τους ρυθμούς της ημέρας όπως τις προηγούμενες ημέρες και σηκωθήκαμε κι εμείς στις 5.30. Φορέσαμε αθλητικά παπούτσια και τα ριχτά άνετα ρούχα μας και ακολουθήσαμε τη μαμά Agatha στην εκκλησία.

Παρατήρησα τα ρούχα της. Νομίζω πως φορούσε τα ίδια κι εκθές στον αγρό όταν μαζέψαμε μαζί τα καλαμπόκια. Είχε ρίξει μια εσάρπα στους ώμους της για την πρωινή δροσιά, ένα ύφασμα σαν ποδιά γύρω από τη μέση και ένα όμορφο πλεκτό σκουφάκι. Ακολουθήσαμε τη μαμά η οποία έριχνε κλεφτές ματιές με χαμόγελο προς το μέρος μας για να δει εάν ερχόμαστε. Το δρομάκι με τις μπανανιές τελείωσε και εκεί στη στροφή είδαμε την εκκλησία του χωριού. Είχαμε φτάσει νωρίς και περιμέναμε έξω στο χωμάτινο προαύλιο για να έρθουν οι φίλοι μας.

Ξάφνου ακούσαμε μια φωνούλα:

«*Mwaramutse Ελένα! Mwaramutse Νάσια!!!*».

Γυρίσαμε και οι δυο. Το πρόσωπό της έλαμπε.

«*Honorine!*»

Φωνάξαμε και οι δυο και απλώσαμε τα χέρια μας για να την αγκαλιάσουμε.

Πίσω ακολουθούσαν οι γονείς της και η υπόλοιπη ομάδα. Αφού χαιρετηθήκαμε, οι μεγάλοι κάτσαμε στο μαντράκι της εκκλησίας και η Honorine απομακρύνθηκε για να βρει τις συμμαθήτριάς της. Μείναμε όλοι σιωπηλοί να την κοιτάμε. Ο Θοδωρής έσπασε τη σιωπή: Κοίταξέ την! Πόση ζωντάνια! Πόση αγάπη μέσα της! Χθες δεν κοιμήθηκα όλο το βράδυ. Σκεφτόμουν την απάντησή της όταν κάποια στιγμή τη ρώτησα ποια ήταν η πιο σπουδαία ημέρα της ζωής της: “Η πιο αγαπημένη μέρα της ζωής μου ήταν όταν πριν 3 χρόνια ο μπαμπάς μου με πήρε μαζί του στην πόλη για να μου αγοράσει ένα φόρεμα και ένα τετράδιο”. Ένα φόρεμα και ένα τετράδιο! Πόσο σημαντικά μπορεί να είναι ένα απλό φόρεμα και ένα τετράδιο!

Στρέψαμε τα κεφάλια μας ξανά προς την Honorine, η οποία αυτή τη στιγμή έπαιζε μήλα με μια αυτοσχέδια μπάλα από μπανανόφυλλα με τις συμμαθήτριάς της. Είχε πετάξει από τα πόδια της τις πλαστικές πράσινες σαγιονάρες και χοροπήδαγε σαν αντιλόπη πάνω στο κοκκινόχωμα της αυλής.

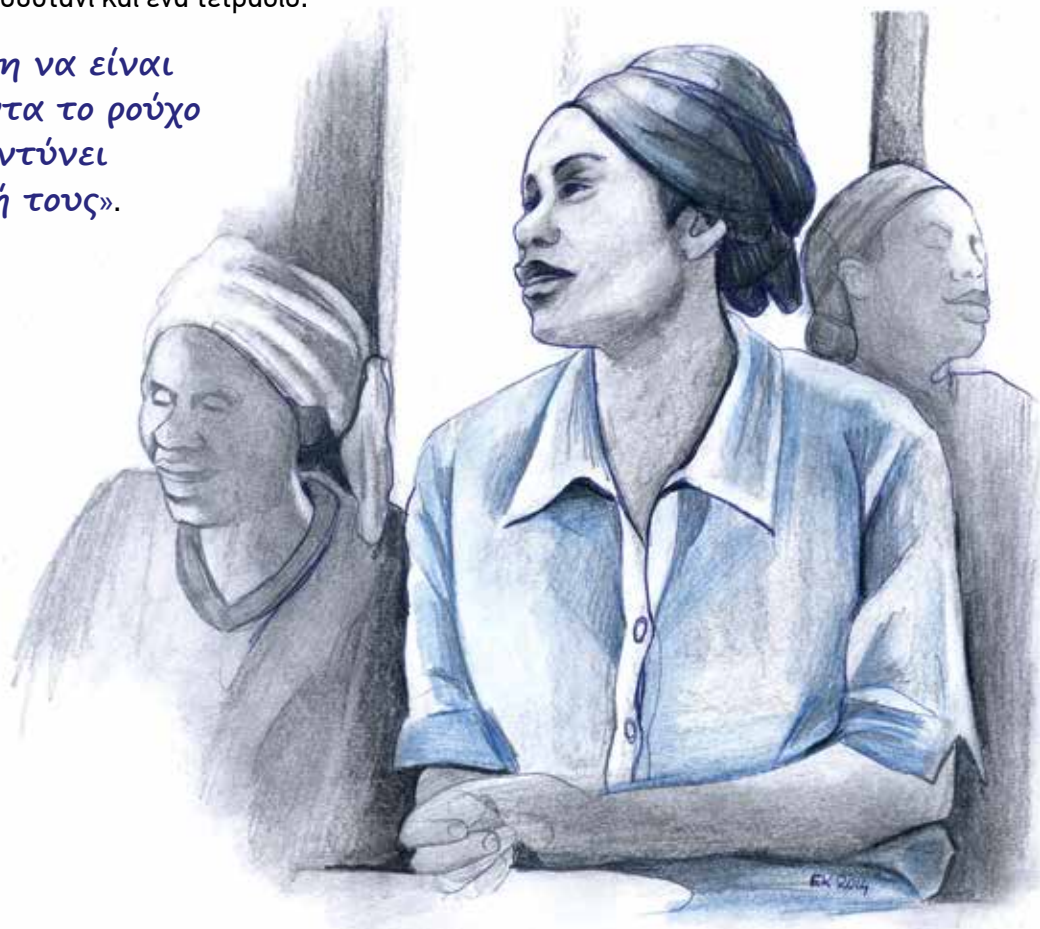

«Λες να είναι αυτό το φόρεμα;» ρώτησε η Κατερίνα. Ήταν ένα μπλε σκούρο φόρεμα. Θα μπορούσε να ήταν και η σχολική της ποδιά. Κλειστό σαν πουκάμισο στο πάνω μέρος και σκέπαζε τα γόνατά της. Ήταν πολύ φαρδύ, γεγονός που μαρτυρεί ότι πιθανόν κάποτε να άνηκε σε κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας. Ήταν φθαρμένο, σκονισμένο και το σχέδιο σίγουρα δεν ταίριαζε σε ένα παιδάκι 9 χρονών. Ήταν προφανές πως το μακρύ φόρεμα εμπόδιζε την Honorine στο παιχνίδι.

«Η σχολική ποδιά στη Ρουάντα καθώς και σε άλλες περιοχές της Αφρικής είναι υποχρεωτική», είπε ο Φάνης. Αυτό μπορεί να δυσκολέψει αρκετά την πρόσβαση των παιδιών στο σχολείο καθώς οι γονείς δυσκολεύονται να την αγοράσουν.

Το κάλεσμα του ιερέα σταμάτησε το παιχνίδι της και κατευθύνθηκε προς το μέρος μας χοροπηδώντας. Μπήκαμε όλοι μαζί στην εκκλησία και καθίσαμε ο ένας δίπλα στον άλλον. Άρχισαν οι ψαλμωδίες από τη γυναικεία χορωδία, αλλά αντί για εκκλησιαστικό όργανο είχαν κάτι τύμπανα από δέρμα ζώου. Οι φωνές τους, αν και δεν καταλάβαινα λέξη, έκαναν το δέρμα μου να ανατριχιάσει. Έκλεισα τα μάτια μου και έκανα μια μικρή προσευχή για την Honorine. Και για όλα τα παιδιά της Αφρικής και του κόσμου, που σαν την Honorine έχουν μόνο ένα φουστάνι και ένα τετράδιο.

*«Η πίστη να είναι
για πάντα το ρούχο
που θα ντύνει
τη ψυχή τους».*

Κατερίνα

...Όταν φεύγαμε, αφήσαμε στο τραπέζι τα πράγματά μας για να τα βάλουμε στη βαλίτσα. Μπουκαλάκια πολύχρωμα σε διάφορα μεγέθη. Οδοντόπαστα, αποσμητικό, κρέμα για το πρόσωπο, μαντηλάκια. Είχα μαζί μου τα απολύτως απαραίτητα. Μόνο όσα μου είναι αναγκαία. Η Agatha ήρθε δίπλα μου και άρχισε να περιεργάζεται ένα-ένα τα μπουκαλάκια μου. Μου άρεσε πολύ ο τρόπος που το έκανε, με αρκετή περιέργεια μα και συνάμα διακριτικά. Κάθε τόσο με κοίταζε και μου γελούσε ντροπαλά.

Προσπάθησα να της εξηγήσω με νοήματα την χρήση του καθενός από αυτά. Γελάσαμε πάρα πολύ. Κατάλαβα ότι μερικά από αυτά που της εξηγούσα δεν μπορούσε να τα κατανοήσει, απλά φανταζόταν κάτι που εγώ με τη σειρά μου δεν μπορούσα να φανταστώ... Είχε πλάκα και με έβαλε σε σκέψεις: τι απ' όλα αυτά χρειάζονται πραγματικά τελικά; Τι σημαίνει απαραίτητο και αναγκαίο;

Όσο έμεινα μαζί τους, έκανα διάφορες σκέψεις. Σκέφτηκα το σπίτι μου στην Ελλάδα και πόσα πράγματα έχει. Πολλά πράγματα, πάρα πολλά πράγματα. Ένιωθα καλύτερα στο σπίτι της Agatha. Είχε λιγότερα πράγματα και όλα ήταν πιο απλά. Ένιωθα πιο ελεύθερη. Η Honorine δεν είχε παιχνίδια, έπαιζε όμως συνέχεια. Έπαιζε με το κόκκινο χώμα και τις πέτρες του κήπου. Κρυβόταν στις μπανανιές και γέλαγε με τα οικόσιτα ζώα. Δεν χρειαζόταν αντικείμενα για να παίξει, μπορούσε να παίζει μόνη της. Μπορούσε να παίζει με το καθετί!

Είχα διαβάσει κάποτε μία ιστορία για το Διογένη και τη θυμήθηκα πολλές φορές όσο ήμουν στο Μούκο:

Μία μέρα ο Διογένης έτρωγε ένα πιάτο φακές καθισμένος στο κατώφλι ενός σπιτιού. Δεν υπήρχε σε όλη την Ελλάδα πιο φθινό φαγητό από τη σούπα με φακές. Δηλαδή, αν έτρωγες φακές, σήμαινε ότι βρισκόσουν σε κατάσταση απόλυτης ανέχειας. Πέρασε ένας απεσταλμένος του άρχοντα και του είπε: «Α! Διογένη! Αν μάθαινες να μην είσαι ανυπότακτος κι αν κολάκευες λιγάκι τον άρχοντα, δε θα ήσουν αναγκασμένος να τρως συνέχεια φακές.» Ο Διογένης σταμάτησε να τρώει, σήκωσε το βλέμμα και κοιτάζοντας στα μάτια τον πλούσιο συνομιλητή του αποκρίθηκε: «Αχ, αδελφέ μου! Αν μάθαινες και εσύ να τρως λίγες φακές, δεν θα ήσουν αναγκασμένος να υπακούς και να κολακεύεις συνεχώς τον άρχοντα...»

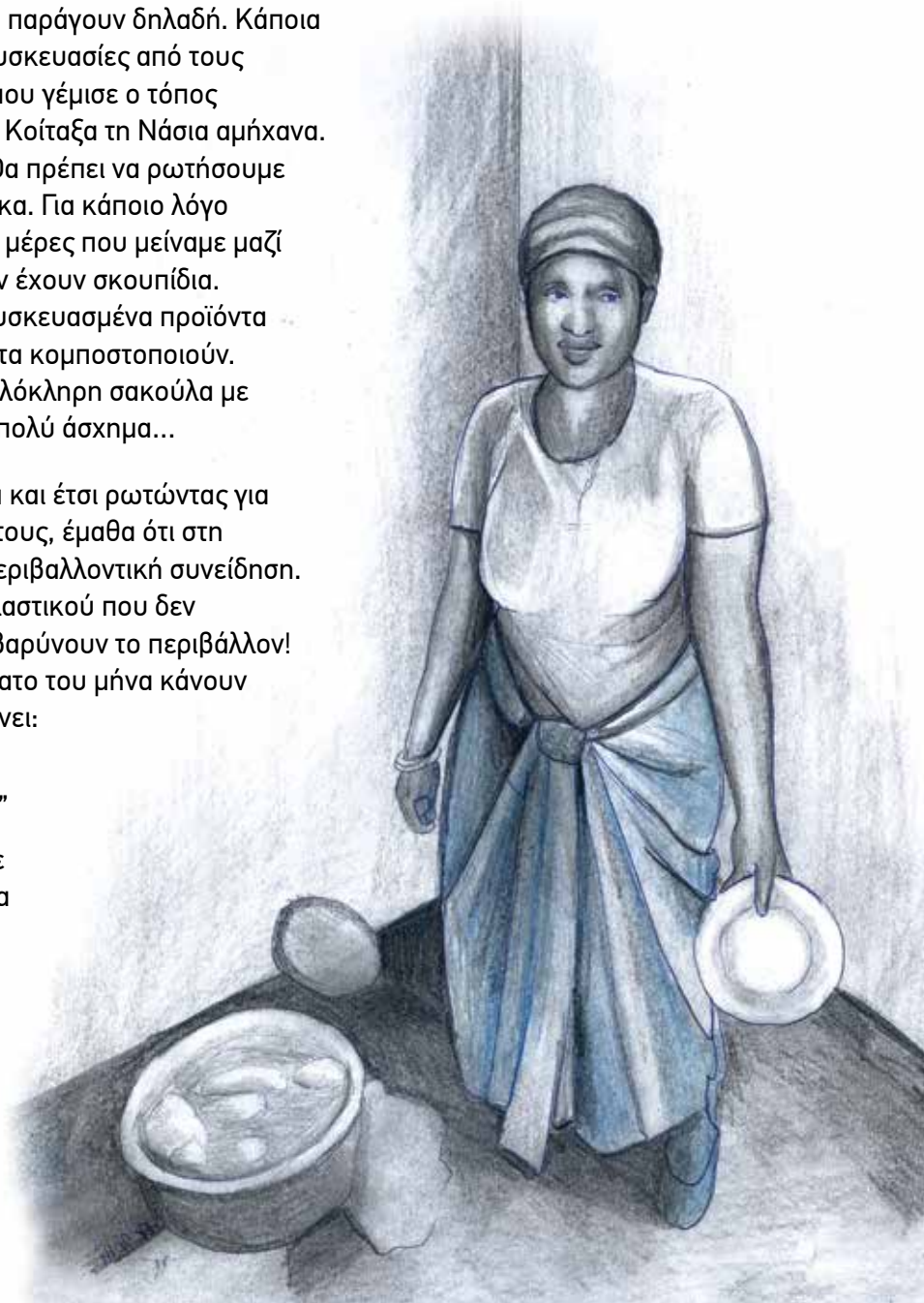
Θυμάμαι την πρώτη μέρα που ξεφλουδίζαμε για ώρες μπανάνες με τη Νάσια. Τις φλούδες τις βάλαμε στην πίσω αυλή για να γίνουν λίπασμα. Μετά, κόψαμε μερικά φύλλα από τις μπανανιές σε λεπτές ίνες, τα οποία έγιναν σαν μεγάλες πευκοβελόνες και με αυτές αρχίσαμε να ζυμώνουμε τις μπανάνες μέσα σε μία μεγάλη ξύλινη γούρνα. Με τον χυμό τους φτιάξαμε κρασί από μπανάνα με καραμέλα και μέλι. Δύσκολη δουλειά. Έπρεπε να είσαι σκυμμένος συνέχεια, μέχρι να βγει ο χυμός. Η Agatha που ετοίμαζε το φαγητό μας, ερχόταν τότε - τότε και σκούπιζε τρυφερά τον ιδρώτα του άντρα της με μία πετσέτα. Στη συνέχεια πετάξαμε τις ίνες, μαζί με τις μπανανόφλουδες, στην πίσω αυλή, θα επέστρεφαν και αυτές στην φύση!

Κάναμε ένα διάλλειμα και μοιραστήκαμε με τον Evariste και την Agatha σύκα, αμύγδαλα, καρύδια και παστέλια που είχαμε πάρει μαζί μας από την Ελλάδα. Δεν τους άρεσαν πολύ τα σύκα, αλλά ενθουσιάστηκαν με τους ξηρούς καρπούς. Δεν έχουν ξαναδοκιμάσει τέτοια φαγητά. Η καθημερινή τους διατροφή περιορίζεται σε φασόλια, πατάτες και καλαμπόκι, τρώνε μόνο ό,τι παράγουν δηλαδή. Κάποια στιγμή, είχαμε ανοίξει τόσες συσκευασίες από τους ξηρούς καρπούς και παστέλια που γέμισε ο τόπος πλαστικό και χάρτινα κουτάκια. Κοίταξα τη Νάσια αμήχανα. Τώρα τι τα κάνουμε όλα αυτά; Θα πρέπει να ρωτήσουμε που είναι τα σκουπίδια, σκέφτηκα. Για κάποιο λόγο ντράπηκα να ρωτήσω. Τις τρεις μέρες που μείναμε μαζί τους διαπιστώσαμε ότι απλά δεν έχουν σκουπίδια. Δεν χρησιμοποιούν καθόλου συσκευασμένα προϊόντα και όλα τα οργανικά σκουπίδια τα κομποστοποιούν. Αντιθέτως εμείς γεμίσαμε μία ολόκληρη σακούλα με τα σκουπίδια μας. Αισθάνθηκα πολύ άσχημα...

Με προβλημάτισε πολύ το θέμα και έτσι ρωτώντας για τα σκουπίδια και τη διαχείρισή τους, έμαθα ότι στη Ρουάντα έχουν αναπτυγμένη περιβαλλοντική συνείδηση. Έχουν απαγορέψει τη χρήση πλαστικού που δεν ανακυκλώνεται, για να μην επιβαρύνουν το περιβάλλον! Επιπλέον, κάθε τελευταίο Σάββατο του μήνα κάνουν "Umuganda". Umuganda σημαίνει:

"Ενωμόμαστε με κοινό σκοπό για να πετύχουμε!"

Είναι ένας θεσμός που ξεκίνησε τόσο για να διατηρούν την χώρα τους όμορφη και καθαρή, όσο και για να τους κρατάει ενωμένους κι αγαπημένους! Τι όμορφα!

Θοδωρής

Τελευταίο βράδυ στο Μούκο

Το τελευταίο βράδυ μαζευτήκαμε όλοι μαζί στο καθιστικό. Η 46χρονη Agatha μας μίλησε για τα γεγονότα του 1994.

«Θυμάμαι ότι όταν ξέσπασαν οι βίαιες ταραχές στη χώρα, το 1994, χάσαμε την ειρηνική μας ζωή. Παρέμεινα κρυμμένη από φόβο για πολλές μέρες στο σπίτι μου μαζί με τον άντρα μου και τα δύο μας παιδιά. Είχα πάει για να δουλέψω στο χωράφι και παραστρατιωτικοί με βία με απομάκρυναν. Αργότερα οπλισμένοι άντρες έδωξαν όλους τους κατοίκους του χωριού, γιατί θα ξεσπούσε μάχη. Έδεσα το τρίων μηνών παιδί μου στην πλάτη και με το δεύτερο μεγαλύτερο στο χέρι ξεκίνησα να τρέχω μακριά από το χωριό μου με σκοπό να περάσω τα σύνορα της Ρουάντα. Καθώς οι παραστρατιωτικοί μας εντόπισαν, άρχισαν να πυροβολούν. Ήταν τότε που έχασα για πάντα το μικρότερο παιδί μου. Παρέμεινα σε καταφύγιο για πολλές μέρες μακριά

από τον άντρα μου, αναγκασμένη, μαζί με χιλιάδες άλλους πρόσφυγες, να ζω με ελάχιστη τροφή και σε άθλιες συνθήκες υγιεινής. Αισθανόμουν ότι είχα χάσει τον κόσμο, τα λογικά μου... Σύντομα κατέληξα σε νοσοκομείο. Μετά από επτά μήνες νοσηλείας επέστρεψα σε ένα δεύτερο στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων, όπου συνάντησα τον άνδρα μου. Τότε ένιωσα ότι η ζωή μου επέστρεψε. Όταν τέλειωσε η Γενοκτονία γυρίσαμε στο χωριό για να χτίσουμε από την αρχή το σπίτι μας. Δεν είχαμε χρήματα και αναγκαστήκαμε να αφήσουμε το παιδί μας να το φροντίσουν οι άνθρωποι του Ερυθρού Σταυρού. Επτά μήνες αργότερα ο άνδρας μου έφερε το παιδί στο σπίτι...».

Κοιτάζαμε την Agatha με μεγάλη προσήλωση όσο μας διηγόταν τα όσα είχε περάσει.

Η Agatha τώρα φροντίζει την οικογένειά της, καλλιεργεί το χωράφι τους και συμμετέχει ενεργά στο συνεταιρισμό των γυναικών της περιοχής. Ήταν δύσκολο, αλλά έχει συγχωρέσει τους ανθρώπους που της προκάλεσαν τόσο πόνο. Μιλά σχετικά με τη Γενοκτονία στα παιδιά της καθώς δεν της είναι εύκολο να ξεχάσει, μα και δεν πρέπει να ξεχάσει. Ελπίζει σ' ένα καλύτερο μέλλον καθώς οι άνθρωποι στη Ρουάντα έχουν φιλιώσει. Για τα παιδιά της εύχεται να συνεχίσουν το σχολείο και να βρουν δουλειά!

ΣΤΟ ΚΙΓΚΆΛΙ

Πίσω στην πρωτεύουσα της Ρουάντα, το Κιγκάλι, τα ταξί βρίσκονταν ήδη στην είσοδο του ξενοδοχείου για να μας μεταφέρουν στο αεροδρόμιο. Μας περίμενε ακόμα ένα μεγάλο ταξίδι για να γυρίσουμε στην αγαπημένη μας Ελλάδα. Για τις επόμενες 17 ώρες θα μπαινοβγαίναμε σε αεροδρόμια κι αεροπλάνα. Αλλά δεν ήταν αυτό που μας προβλημάτιζε. Αφήσαμε τα σακίδιά μας και ζητήσαμε από τους οδηγούς να μας δώσουν λίγο χρόνο. Υπήρχε κάτι που έπρεπε να κάνουμε...

Κοιταχτήκαμε σιωπηλά και με αργά βήματα ανεβήκαμε σε ένα ύψωμα. Αφήσαμε τα μάτια μας να περιπλανηθούν πέρα από τα κτίρια και τους δρόμους, να προσπεράσουν τη βουή της πρωτεύουσας, να πετάξουν

πέρα από τους πράσινους λόφους και τα δάση με τους φοίνικες και τις μπανανιές και να προσγειωθούν για λίγο ξανά στο Μούκο. Πιάσαμε ο ένας τα χέρια του άλλου και κλείσαμε τα μάτια. Τότε συνειδητοποιήσαμε ότι στις μύτες μας είχαμε ακόμα τη μυρωδιά από το χώμα, στα αυτιά μας τα γέλια των παιδιών και το τραγούδι των γυναικών, στο στόμα μας μια γεύση από τα κεράσματα των φιλόξενων ανθρώπων του Μούκο.

Ένα κομμάτι της καρδιάς μας θα έμενε για πάντα εκεί να παίζει με τα παιδιά και να χορεύει με τις γυναίκες του Μούκο. Γι' αυτό και δεν θα είμαστε ποτέ ξανά οι ίδιοι.

Μας ανήκει το σκοτεινό παρελθόν, αλλά μας ανήκει και το λαμπρό μέλλον, μιας είχαν πει την πρώτη μέρα.

Στείλε τον
Φίλο μου
Σχολείο

ISBN 978-960-98173-3-2

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος Send my Friend to School, που συντονίζεται από την ActionAid Ελλάς

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση

act:onaid
Μαζί, κατά της φτώχειας και της αδικίας

